

KIRÁLY ZSOLT

Államalkotó nemzetté válni

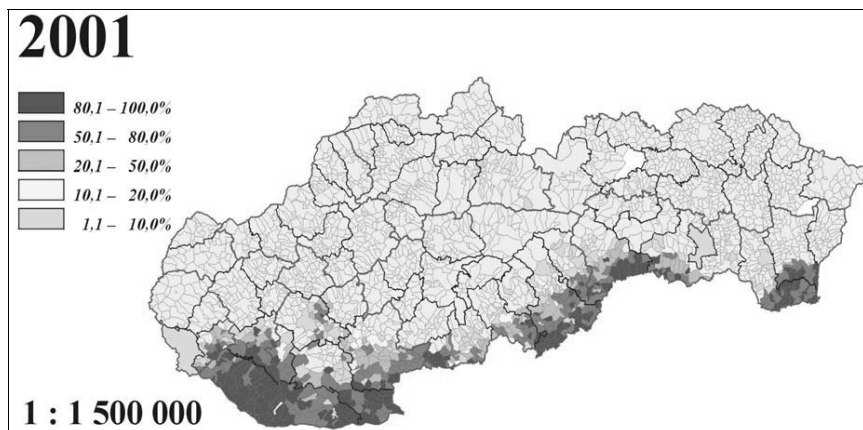
Ha megengedik, az elején szeretném pár szóban felhívni a figyelmet egy sajnálatos párhuzamra, amely mellett, úgy gondolom, nem mehetünk el szó nélkül. Míg mi ugyanis ma itt, Csölösztőn a szlovákiai magyarsággal kapcsolatos legfontosabb kérdéseket vitatjuk meg civil körben, addig pár kilométerrel arrébb, az MKP Stratégiai Tanácsának szakmai konferenciája zajlik hasonló témában. Talán jelzésértékűnek is tekinthető ez az állapot, mely minden bizonnyal befolyásolja a minket érintő kérdések érdekvédezésének sikerét.

Dicséretes, ha a politika és civil szféra különválasztható egymástól, az azonban kevésbé, ha az ehhez hasonló apolitikus témákban egymással párhuzamosan és nem egymást segítve cselekednek. Egy limitált lehetőségekkel bíró kisebbség nem engedheti meg magának ezt a luxust! Ha az amúgy is szűkös energiánkat nem koncentráljuk, sokkal nehezebb lesz előre lépünk.

Most pedig az eddig tárgyalt két témához! Húsz évvel a rendszerváltás után rengeteg minden megváltozott körülöttünk. Ma már egy másik országban élünk, mint ahová születtünk, más geopolitikai körülmények érvényesek a világban. Ha röviden visszatekintünk az elmúlt pár évre, láthatjuk, hogy Szlovákia, főleg a második Dzurinda-kormány reformjainak köszönhetően a régió sereghajtójából gazdasági mintaszázzá vált. Mára az EU legmagasabb gazdasági növekedésével rendelkezik, a visegrádi négyek közül idén elsőként bevezette az eurót, pár hónapja pedig már az USA-ba is vízum nélkül utazhatunk. A szlovák csoda mára tananyag lett sok helyütt a világban. Jó volna, ha mindezt az ország összes állampolgára, beleértve az itt élő félmillió magyart is, a magáénak érezné.

Az ország állampolgárai közül ma már egyre többen igenis hisznek magukban, egyenesebben járnak, sorra gyűjtik be az elismerő, irigykedő tekin-

1. ábra. Szlovákia magyarok által lakott részei

teteket, nő az önbecsülésük. Sok helyütt pedig elképedéssel nézik, mire képes egy kis ország, ha más lehetősége nincs, és van hozzá kellő akarat. Mindezek együttesen nagyban növelték az államalkotó nemzet önbecsülését, önbizalmát, és javítottak a jövőképén is.

A szlovákiai magyarokra viszont, úgy érzem, ez a fajta sikerélmény kevésbé jellemző. Mintha nehezebben azonosulnánk az országgal, ahol élünk, kevésbé éreznénk magunkénak az elért sikereket. Emellett sokkal kiszolgáltatottabbak is vagyunk a külső körülményekkel szemben, önbecsülésünk nagyban függ attól, melyik részén élünk az országnak. Nyugatról kelet felé haladva önbecsülésünk mintha csökkenne. Jó volna tudni az okokat. Pusztán gazdasági okokkal magyarázható-e, vagy a válaszhoz mélyebb összefüggésekre van szükség. Inspiratív szlovákiai magyar sikertörténetekből még mindig kétségbeejtő hiány van (vagy csak nem vesszük őket észre?). Még mindig a kisebbségi kifejezési formát és a szimpla túlélést látjuk a legfontosabbnak, nem pedig az államalkotó nemzetté válást és a szellemi, gazdasági gyarapodást.

A mai kerekasztal felvezetőjében megfogalmazott kisebbségi közösségünk életét befolyásoló főbb körülmények véleményem szerint a következők:

1. Bár klisé, de igaz, az egyén szabad mozgása – ma már szabadon utazhatunk szinte az egész világban, nőtték az egyén lehetőségei, mely azonban agyelszívásként egyben kockázatot is jelent a közösség számára.
2. Az államalkotó nemzet kisebbséghez fűződő viszonya, mely meghatározza az együttélésünk alaphangját.
3. A szlovákiai magyar elit (legyen az akár politikai, gazdasági, szellemi) felkészültsége és világképe.

4. Egészséges mértékű szlovákiai magyar öntudat és civil kurázi – pl. a magyar nyelvhasználat markánsabb felvállalása. Pozitív példák felkutatása és bemutatása.

5. Végezetül pedig, bár lehet, hogy furcsának tűnik, de az államnyelv ismeretét (illetve annak nem ismeretét) is az életünket befolyásoló főbb körülmények közé sorolnám. Már csak azért is, hogy ne legyünk bátortalanok, ne kelljen megalázkodnunk, meghunyászkodnunk, merjünk és tudjunk kiállni akkor, amikor szükséges.

Ha a szlovákiai magyarság érdekvényesítő lehetőségeire tekintünk, láthatjuk, hogy ez elsősorban politikafüggő. Nincs is ezzel semmi probléma: a politikusaink választott ügynökeink, akiket érdekvényesítéssel bízunk meg. Ez elsősorban az ő dolguk. A gond a szlovákiai magyarok jelentős részének közéleti közönyével van. Ezen belül a legriasztóbb az értelmesebbek passzivitása, nemcsak helyi szinten, hanem szlovákiai magyar kérdésekben is. Számos olyan kiváló szakember, gyakorlati tapasztalattal rendelkező ember van, akik nem vállalnak aktívabb feladatokat a helyi ügyekben: mérnökök, vállalkozók, különböző szellemi foglalkozásúak stabil anyagi háttérrel, akik ülnek otthon, és csendben újságot olvasnak. Véleményük biztos van, elmondani azonban ritkábban szokták. A számos negatív példa mellett tisztán kell látni és hirdetni, hogy „a politika nem definíciószerűen erkölcstelen dolog. A politika valójában az emberi cselekvések legnemesebbike, hiszen a közösség problémáinak megoldásáról szól.”

Elmondhatjuk, hogy a kisebbségek közösségfejlesztő lehetőségeinek intézményi kereteit akkor kell kialakítani, amikor erre lehetőség van. Ilyen értelemben az 1998–2006-os kormányban eltöltött időszak az elszalasztott lehetőségek időszakának tekinthető. Bár kisebbségi szemmel nézve ugyan látszólagos nyugalom volt, nem gondoltunk vagy nem akartunk gondolni a jövőre akkor, amikor helyzetben voltunk. Elszalasztottuk az ideális alkalmat ahhoz, hogy felkészüljünk a hét szűk esztendőre, mely, mint azt mindnyájan tapasztalhatjuk, nemrég el is kezdődött.

Mindez nemcsak a politika hibája, sőt, azt is megkockáztatom, talán nem is elsősorban a a politikának róható fel. Ez mindnyájunk, az egész szlovákiai magyar társadalom hibája. Főleg azért, mert nem hívtuk fel kellőképpen a figyelmet az intézményi keretek létrehozásának fontosságára. Civilként nyolc év alatt nem sikerült elérnünk, hogy döntéshozóinkat, ha már ezt maguktól nem érzik, rákényszerítsük, ráébresszük e mechanizmusok kiépítésének szükségességére.

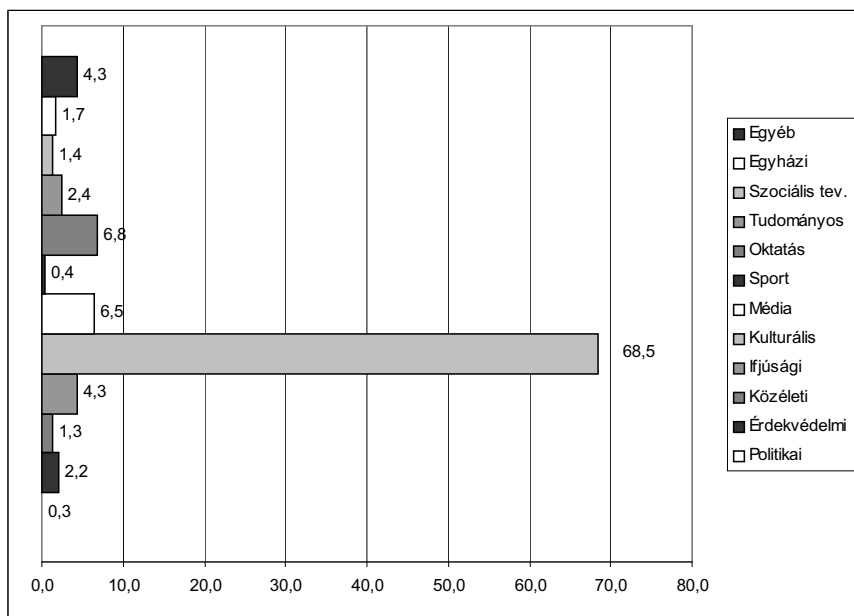
Nem erősítettük meg a szlovákiai magyar civil szférát, a sajtónk pluralitása gyenge, hiányoznak az elemző központjaink, híre-hamva sincs annak a markáns szellemi, szakmai holdudvarnak, mely a jövőképünket kellene, hogy meghatározza. Mindez azzal jár, hogy kiszolgáltatottá váltunk az ép-

pen aktuális politikai hatalommal szemben. Nem tudunk reagálni, szervezetlenek vagyunk, ráadásul érdekfüggők, provinciálisak is egyben.

Mi az, ami a jelenlegi helyzetben mégis megtehető?

Elsősorban a felelősségteljes hozzáállás, a fájdalom, ill. áldozatkultúra, valamint pótcselekvések helyett valós kérdésekre, problémákra való összpontosítás. Kopjafák és emléktáblák helyett sokkal inkább ösztöndíjprogramok kellenek a tehetséges fiatalok számára, ezzel is demonstrálva az egyéni igyekezet és erőfeszítés sikerének fontosságát, elismertségét. A tehetséggondozáshoz nemcsak országos, hanem helyi, regionális programok is szükségesek.

2. ábra. A szlovákiai magyar szervezetek aránya fő tevékenységi körük alapján

Forrás: Fórum Kisebbségkutató Intézet

Olyan szellemi műhelyeket kell teremteni, melyek nemcsak a múltat bön-gészik, hanem elsősorban a ma problémáira keresik a választ és megoldá-si javaslatokat. Kihívás van elég: pl. elvándorlás, gazdasági fejlődés, kö-zegészség, környezetvédelem, helyi demokrácia állapota, oktatásügy stb.

A lista hosszú, az erőforrások korlátozottak, ezért jó lenne világos prio-ritásokat felállítani. Elnézve a szlovákiai magyar civil szektor összetételét, több mint kétharmaduk kulturális szervezet. A kultúra és hagyományápolás

szép és fontos dolog, de sajnos ki kell mondani, hogy igyekezetünk inkább a kulturális életre, nem pedig a modern kor kihívásaira koncentrál. Újra a lista: gazdasági fejlődés, elvándorlás, közegészség, környezetvédelem, helyi demokrácia, oktatásügy.

Jó lenne továbbá, ha az együttműködő szervezetek között olyan viselkedési szabályok alakulnának ki, melyek a közös célokat segítik, nem pedig egymást gáncsolják és akadályozzák. Konfliktusok mindig lesznek, viták mindig felmerülnek, mert különbözőek vagyunk, és ez így természetes. A lényeg ellenben a nézeteltérések feloldásának módjában, a kölcsönösen előnyös megoldások keresésében van. Ezeket pedig nem elég erkölcsi kódexekbe összeírni, hanem maguktól, a jó példa erejével kell, hogy kialakuljanak.

Ha körülnézünk, Európában vannak sikeres kisebbségek: vajon nem abban rejlik a sikerük, hogy megtalálták azokat a területeket, ahol előnyeikre tudatosan építve egyfajta „többséggé” válhattak?

Zászlós Gábor, Néveri Sándor, Pósa Lajos és Fóty János

A Kerekasztal résztvevői